

Velkommen til temaaften om grøn omstilling for Københavns Stift

Program

17.30	Velkommen v. planlægningsgruppen	19.50	Energiscreening af Amagerland Provstis bygningsmasse v. Torben Stærgaard, provstiudvalgsmedlem Amagerland
17.35	Grøn omstilling i folkekirken v. Folkekirkens Grønne Omstilling		
17.50	Grønne indkøb v. Rikke Dreyer, chefkonsulent Miljømærkning Danmark	20.05	Oplæg fra Bispebjerg-Brønshøj Provsti v. Margrethe Winther-Nielsen, provstiudvalgsmedlem
18.30	Aftensmad	20.20	Workshop – inspiration til arbejdet med grøn omstilling i menighedsråd og provstier v. Folkekirkens Grønne Omstilling
19.10	Energi og opvarmning af bygninger v. Poul Klensz Larsen, folkekirkens varme-, energi- og klimakonsulenten	21.00	Opsamling på workshopen
		21.20	Tak for i dag

Det dufter lysegrønt af græs

1. Det dufter lysegrønt af græs
i grøft og mark og enge.
Og vinden kysser klit og næs
og reder urtesenge.
Guds sol går ind
i krop og sind,
forkynder, at nu kommer
en varm og lys skærsommer.

2. Hør fugletungers tusindfryd
fra morgen og til aften!
De kappes om at give lyd,
der priser skaberkraften.
Hvert kim og kryb
i jordens dyb
en livsfryd i sig mærker
så høj som himlens lærker.

3. Se, blomsterflorets farvepragt
gør alle ord forlegne.
Kong Salomon i kroningsdragt
misundeligt må blegne!
Alt smukt, vi ved,
al kærlighed,
den mindste fugl og lilje
er, Gud, din skabervilje.

Det dufter lysegrønt af græs

4. Ja, du gør alting nyt på jord,
en sommer rig på nåde.
Men klarest lyser dog dit Ord
af kærlighedens gåde.
Alt kød må dø,
hver blomst blir hø.
Når vissentørt står floret,
da blomstrer evigt Ordet

5. Ja, Jesus Kristus er det Ord,
der skaber liv af døde,
så ny blir himmel, ny blir jord,
en verden grøn af grøde.
Kom, Jesus, snart,
og gør det klart:
den morgenstund, du kommer,
da gryr en evig sommer.

FOLKEKIRKENS GRØNNE OMSTILLING

Jesper Rønn Kristiansen, Projektleder Folkekirken's Grønne Omstilling

Københavns Stift 130423

Program

- Folkekirkenes Grønne Omstilling, hvem, hvad, hvorfor?
- Hvor kan vi starte? CO₂ ned og biodiversitet op
- Indblik i maskinrummet m Jonatan Haslund-Gjerrild: *Baseline/kortlægning af folkekirkenes klimaaftryk.*

Hvem er Folkekirkenes Grønne Omstilling?

Hvorfor skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- Folkekirken er Danmarks største civilsamfundsorganisation
- Folkekirken er Danmarks tredje største jordbesidder
- Folkekirken råder over bygninger og kirkegårde i hele landet

Hvordan skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- CO₂-udledning/biodiversitet
- Økonomi
- Værdier
- Forpligtelser
- Interesser
- Vaner og historik

Folkekirkenes Grønne Omstilling

Målsætning for kirkens jorder

Klima- og miljøeffekterne af folkekirkens jorder skal forbedres

- Landbrugsjord omlægges til mere klima- og miljøvenlig arealanvendelse
- Natur og biodiversitet skal fremmes
- Hindringer for at ændre anvendelsen af jorderne skal fjernes

Foto: Ard Jongsma

Jordvarmeanlægget i Hjadstrup præstegård

Målsætning for energiforbrug

CO₂-udledningen fra bygninger skal reduceres

- Energiforbrug skal gennemgås
- Energiforbedrende indsatser skal prioriteres
- Nyanskaffelser skal være miljø- og energirigtige

Målsætning for affald

Klima- og miljøeffekterne af folkekirkens affald skal forbedres

- Affald skal kildesorteres og genanvendes
- Genanvendelse skal være på niveau med husholdninger
- Affald skal genanvendes lokalt

Målsætning for indkøb og transport

Klima- og miljøeffekterne af
ved indkøb og transport
skal forbedres

- Indkøb skal være så miljørigtigt som muligt
- Varetransport skal være så miljørigtigt som muligt
- Persontransport skal være så miljørigtigt som muligt

Foto: Ard Jongsma

Målsætning for mening

Folkekirkenes arbejde med den grønne omstilling skal inspirere det omgivende samfund

- Ansatte og frivillige er ambassadører for grøn omstilling i lokalsamfundene
- Folkekirken er en aktiv stemme i debatter
- Folkekirken samskaber med andre aktører om konkrete tiltag

Grøn omstilling, overordnede mål CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Kuldioxid (CO₂) er en livsnødvendig gas i atmosfæren som indgår i kulstofkredsløbet.

Menneskeskabte udledninger fører til en forøgelse af CO₂ i atmosfæren, hvilket forstærker drivhuseffekten og medfører klimaforandringer på jorden. Derfor er CO₂-udledninger noget man ønsker at reducere.

Menneskeskabte udledninger kommer fra forbrænding af fossile brændstoffer som kul, olie og gas, og fra skovrydning.

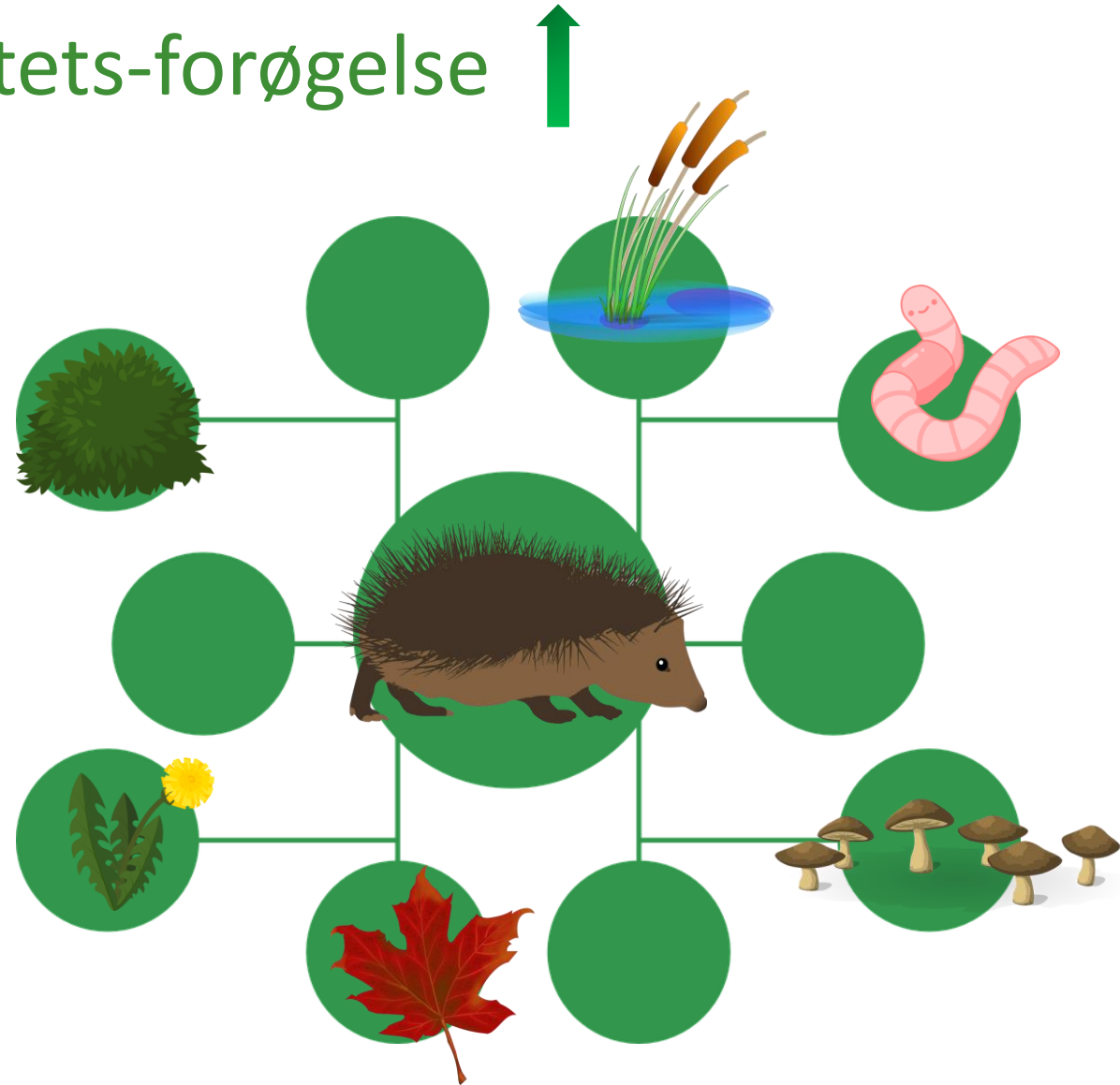
Grøn omstilling, overordnede mål CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Biodiversitet er mangfoldighed af arter.

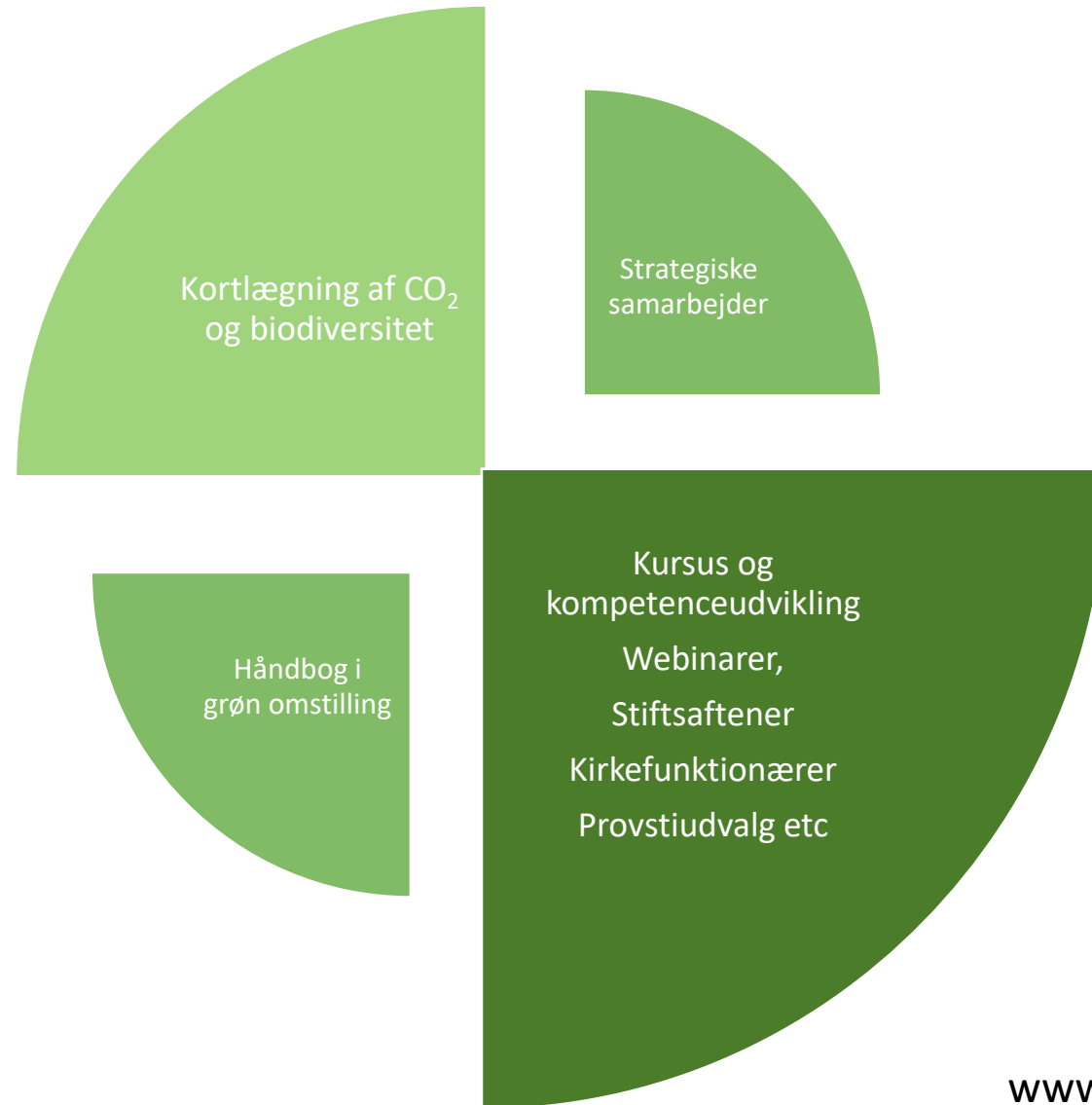
Menneskelig indflydelse har påvirket naturen. Befolkningstilvækst og industrialisering betyder, at flere arter og levesteder uddør og forsvinder.

Biodiversitets forøgelse betyder at **lade naturen være vild, hvor det er muligt og undgå det unaturlige.**

Kirkens jorder er fordelt som en enorm ressource af biorefugier.

Kommende indsatser Folkekirkenes Grønne Omstilling

Grøn omstilling i teori og praksis

PLANEN

VIRKELIGHEDEN

Mange bække små..

Nogle initiativer kan opstartes allerede i morgen. Andre kræver lidt mere planlægning.

Det er op til hver enkelt at vurdere hvordan og hvor hurtigt man går i en mere bæredygtig regning. Bare man går fremad. Det skylder vi vores børn, børnebørn og efterfølgende generationer.

Klimakortlægning:

CO₂-udledning, affald, biodiversitet, miljøpåvirkning

Ønsket:

1. At få en status på hvor folkekirken står i dag
2. At kortlægningen bliver retningsgivende for hvilke indsatser, der bør prioriteres fremover
3. At folkekirkens bidrag til de nationale klimamål bliver synlige og målbare

Udgangspunkt:

- En mindre pose penge fra opstartsmidler
- Begrænsede erfaringer på hvordan en kortlægning kan udføres for hele folkekirken.

Forprojekt

Formålet med forprojektet er bl.a. at klargøre:

- Hvordan en kortlægning af hele folkekirken kan gennemføres.
- Hvilken data der skal anvendes, hvordan den skal indsamles og i hvilken detaljegrad.
- Hvem skal involveres i dataindsamling og hvordan.

De rådgivende ingeniører NIRAS blev valgt til at løse opgaven.

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

NIRAS

Afrapportering af forprojekt, Folke Kirkens Grønne Omstilling

Forprojekt for kortlægning af folke Kirkens energi,
transport, indkøb, jorder og affald

Folke Kirkens Grønne Omstilling
Dato: Februar 2023

Forprojekt – Århus Stift

Pilotprojekt i Århus Stift:

- Nedsat en arbejdsgruppe med en række relevante repræsentanter (*Gravere, kirkegårdsleder, menighedsrådsmedlemmer, provst, provsti sekretær, regnskabsmedarbejder m.fl.*)
- Indsamling af de relevante data fra 15-30 sogne
- Analyser og beregninger på indsamlet data

Rapport:

- Erfaringer og anbefalinger er opsummeret i en rapport.
(Bliver tilgængelig på folkekirkensgrønneomstilling.dk snarest)

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

NIRAS

Afrapportering af forprojekt, Folkekirken Grønne Omstilling

Forprojekt for kortlægning af folkekirkens energi,
transport, indkøb, jorder og affald

Folkekirken Grønne Omstilling
Dato: Februar 2023

Forprojekt – Vigtige anbefalinger

- Der anvendes **stikprøve data** fra udvalgte sogne på, el, varme og transport – (igennem spørgeskema)
- Der benyttes **regnskabsdata** for indkøb af varer og tjenester (Hentet centralt fra kirkeministeriet)
- Der indsamles data om ”**forhold og tiltag**” der **gavner biodiversiteten** på kirkegårde og grønne arealer

Det vi kan forvente af kortlægningen er:

- Et overblik over folkekirkens samlede udledninger, samt indsats for biodiversitet.
- Mulighed for at udpege særlige fokusområder og måle udvikling f.eks. I energiforbrug.
- Et overordnet billede af hvordan udledninger ser ud lokalt - ikke alle ændringer kan måles.

Hvordan bliver sognet involveret?

- **Stikprøve sogne:**
 - Indsamling af EL, varme, og kørsels data – med støtte fra rådgiver
- **Kirkegårdsleder/Graver/Grøn medarbejder**
 - Udfyldelse af spørgeskema om biodiversitet på kirkegård/Bygningsnære grønne arealer

Vejledning i skabelon til Energi og transport

Første sektion: Hvem er skabelonen udfyldt for og hvem har udfyldt den

Udfyld stamdata i toppen:

- Aarhus Stift er angivet på forhånd til pilotprojektet.
- Vælg rette *Provsti* og *Sogn* fra drop-down menuen.
- Udfyld *kontaktoplysning* (navn og mail) på deltager som udfylder Excel-arket.

Folkekirken Grønne Omstilling - Kottlægning af Energi og transportdata 2019

Spørgeskema er udfyldt for:	Stift Aarhus	Provsti Vejlby	Sogn Vejlby
Spørgeskema (primært) udfyldt af:	Navn [input field]	[input field]	[input field]

De næste trin i processen

Udbud af kortlægningsopgaven

- Forberedelse af udbudsmateriale
- Udbudsproces
- Evaluering af tilbud og udvælgelse af rådgiver.

Gennemførelse af projekt

- Indsamling af data
- Beregninger og analyse af data
- Præsentation af resultater i digitalt værktøj, webinar mm.

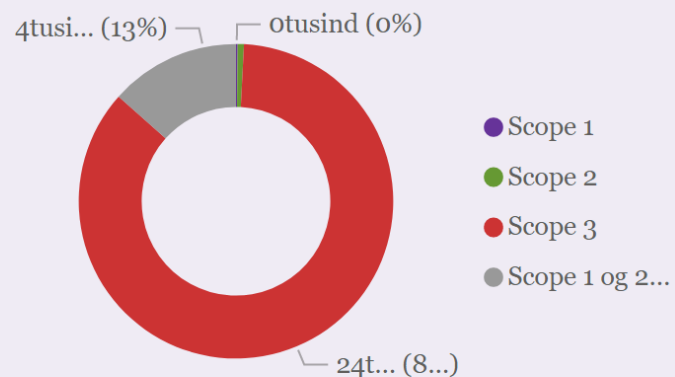

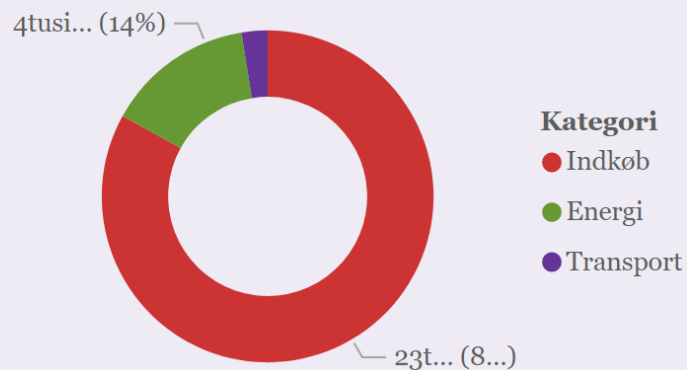
Kortlægning af Folkekirken CO2 udledning

Pilotprojekt – Aarhus Stift

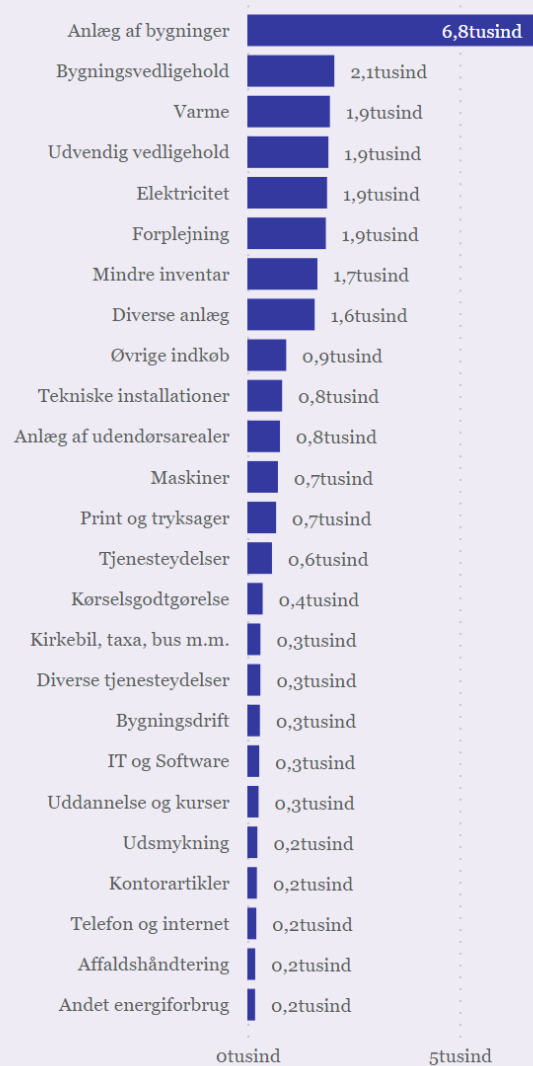
Scope

Kategori

Forbrugskategori

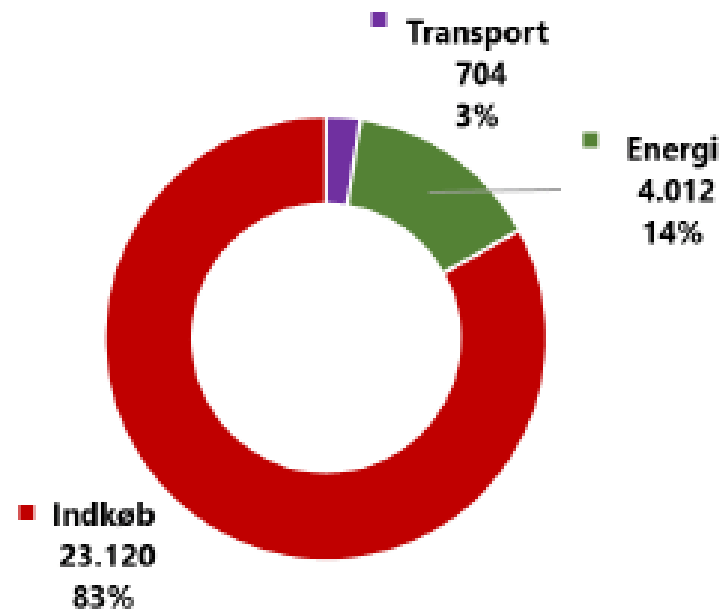

CO2 udledning (t)

Kategori	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Scope 1 og 2 (beregnet)	Emission total (t)
Indkøb			23.120		23.120
Anlæg af bygninger			6.847		6.847
Bygningsvedligehold			2.052		2.052
Udvendig vedligehold			1.911		1.911
Forplejning			1.851		1.851
Mindre inventar			1.653		1.653
Diverse anlæg			1.588		1.588
Øvrige indkøb			918		918
Tekniske installationer			821		821
Anlæg af udendørsarealer			770		770
Maskiner			722		722
Print og tryksager			679		679
Tjenesteydelser			582		582
Diverse tjenesteydelser			309		309
Bygningsdrift			299		299
IT og Software			282		282
Uddannelse og kurser			267		267
Udsmykning			239		239
Kontorartikler			227		227
Telefon og internet			213		213
Affaldshåndtering			188		188
Arbejdstøj og udstyr			177		177
Gravarbejder			162		162
Rengøring			153		153
Kontigent			112		112
Abonnement			44		44
Fødevarer til cermonier			42		42
Forsikring			10		10
Energi	47	179	53	3.733	4.012
Varme	34	28	6	1.878	1.947
Elektricitet	0	151	43	1.686	1.880
Andet energiforbrug	13	0	3	169	186
Transport			704		704
Total	47	179	23.877	3.733	27.836

Pilotprojekt – Aarhus Stift

- Indkøb står for 83 % med en udledning på ca. 23.000 ton CO₂
- Energi står for 14 % med en udledning på ca. 4.000 ton CO₂
- Transport står for 3 % med en udledning på ca. 700 ton CO₂

Tak!

Scan QR-koden og tilmeld dig
Folkekirken Grønne Omstillings
nyhedsbrev

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

www.folkekirkenegrønneomstilling.dk

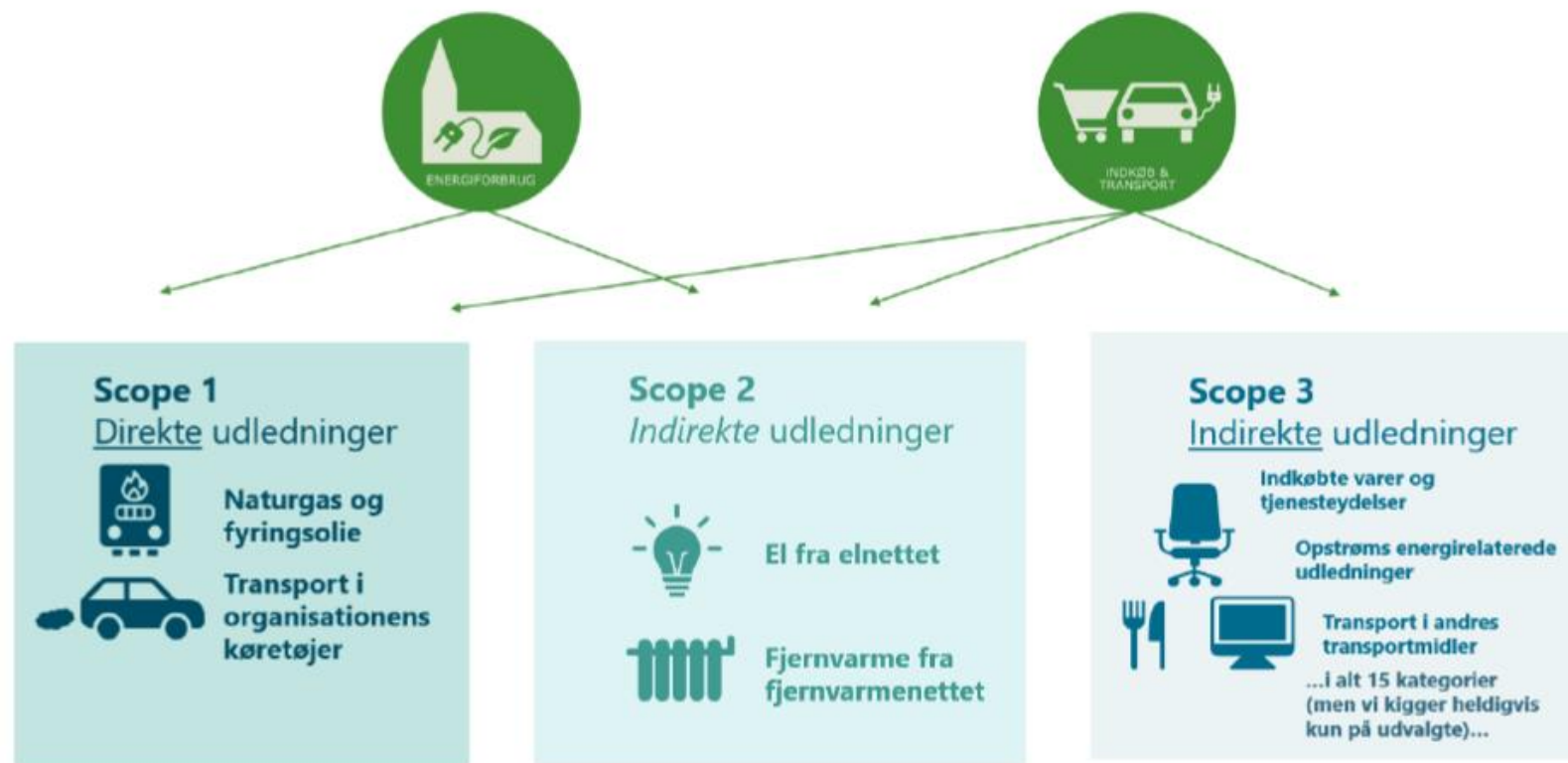
Ekstra slides

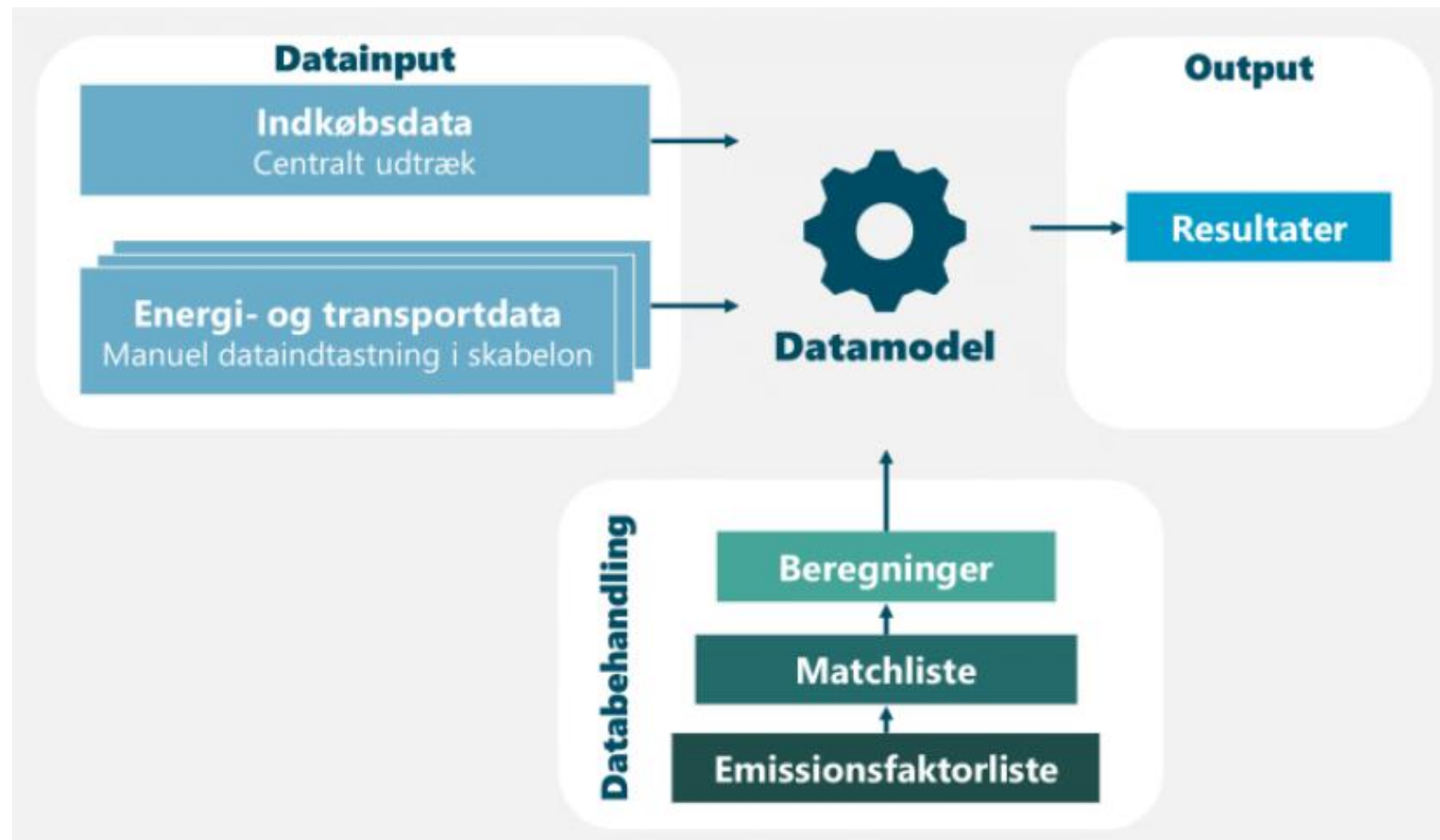
FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

Opgørelse af CO2-udledninger: Klimaregnskab

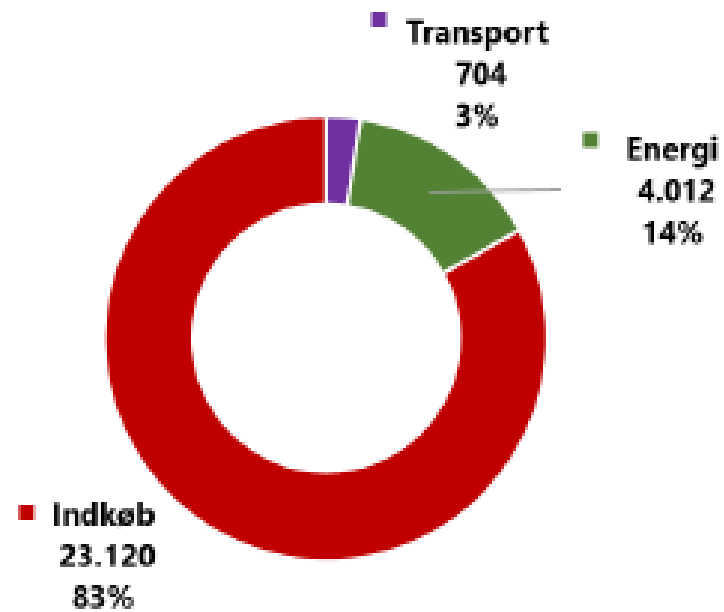
- Udgangspunkt i den anerkendte standard GHG-protokollen

Opgørelse af CO2-udledninger: Klimaregnskab

- Indkøb står for 83 % med en udledning på ca. 23.000 ton CO₂
- Energi står for 14 % med en udledning på ca. 4.000 ton CO₂
- Transport står for 3 % med en udledning på ca. 700 ton CO₂

Modtaget data		Match og kategorisering		
Indkøbspost	Ca. beløb	Emissionsfaktor	Kategori	Forbrugskategori
<i>Noder, sangbøger, børnebibler, testamenter m.m.</i>	2,5 mio. DKK	EXIOBASE kategori: <i>Printed matter and recorded media.</i> Værdi: 0,030 kg CO _{2e} /DKK	<i>Indkøb</i>	<i>Print og tryksager</i>

Kortlægning af Folkekirken CO2 udledning

Provsti

Provsti

Horsens Provsti

Favrskov Provsti

Silkeborg Provsti

Århus Søndre Pr...

Århus Vestre Pr...

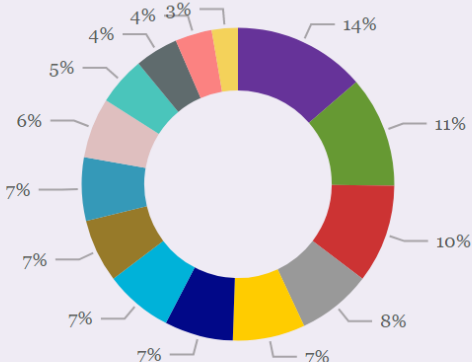
Norddjurs Provsti

Skanderborg Pr...

Århus Domprov...

Randers Nordre...

Århus Nordre P...

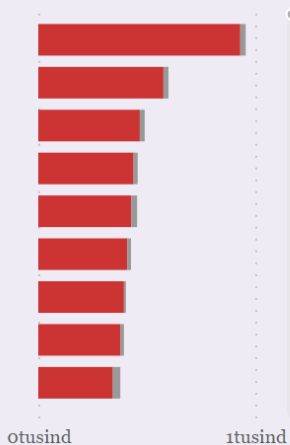

Sogn

Scope 1 Scope 2 Scope 3 Scope 1 og 2 (beregnet)

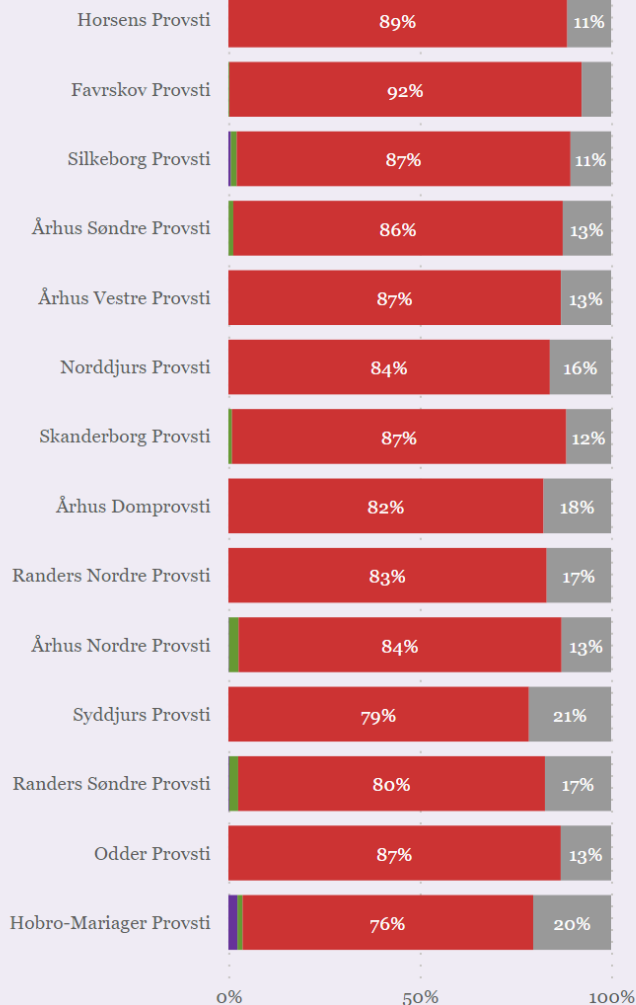
Kassenavn

Hammel Kirkekasse
 Hadsten
 Vær-Nebel Kirkekasse
 Vor Frelsers Sogns Kirkeka...
 Balle
 Skorup-Tvilum
 Galten
 Brædstrup Kirkekasse
 Odder

Provsti

Scope 1 Scope 2 Scope 3 Scope 1 og 2 (beregnet)

CO2 udledning (t)

Stiftnavn	Scope1	Scope2	Scope3	Scope 1 og 2 (beregnet)	Emission total (t)
Århus	47	179	23.877	3.733	27.836
Århus Domprovsti	0	0	1.501	322	1.823
+ Århus Domprovsti			37		37
+ Århus Domsogns kirkekasse	0	0	214	95	309
+ Christians sogns kirkekasse	0	0	188	37	225
+ Langenæs sogns kirkekasse	0	0	108	27	135
+ Samsø kirkekasse	0	0	226	76	302
+ Sct. Pauls sogns kirkekasse	0	0	138	20	158
+ Skt. Johannes sogns kirkekasse	0	0	88	27	115
+ Skt. Lukas sogns kirkekasse	0	0	274	24	298
+ Skt. Markus sogns kirkekasse	0	0	132	-10	122
+ Vor Frue sogns kirkekasse	0	0	96	25	121
Århus Nordre Provsti	3	44	1.466	225	1.738
+ Århus Nordre Provsti			10		10
+ Egå	0	0	98	26	125
+ Elev	0	0	26	10	36
+ Ellevang	0	0	116	14	130
+ Elsted	0	0	158	24	182
+ Hjortshøj	0	0	85	20	104
+ Lystrup	0	0	72	16	88
+ Risskov	0	0	125	33	158
+ Skæring	0	0	80	13	93
+ Skejby-Lisbjerg	0	16	186		202
+ Skelager	0	0	69	10	79
+ Skødstrup	3	27	106		137
+ Spørring	0	0	17	11	28
+ Todbjerg-Mejlby	0	0	75	20	95
+ Trige	0	0	46	12	58
+ Vejlbj	0	0	195	18	213
Århus Søndre Provsti	2	26	1.847	271	2.146
+ Århus Søndre Provsti			37		37
+ Astrup-Tulstrup-Hvilsted	0	0	68	27	94
+ Beder	0	0	310	18	328
+ Fredens	0	0	121	20	151
Total	47	179	23.877	3.733	27.836

Kortlægning af Folkekirken CO2 udledning

FOLKEKIRKEN

Kategori

Provsti/Sogn

Kort

Biodiversitet og natur

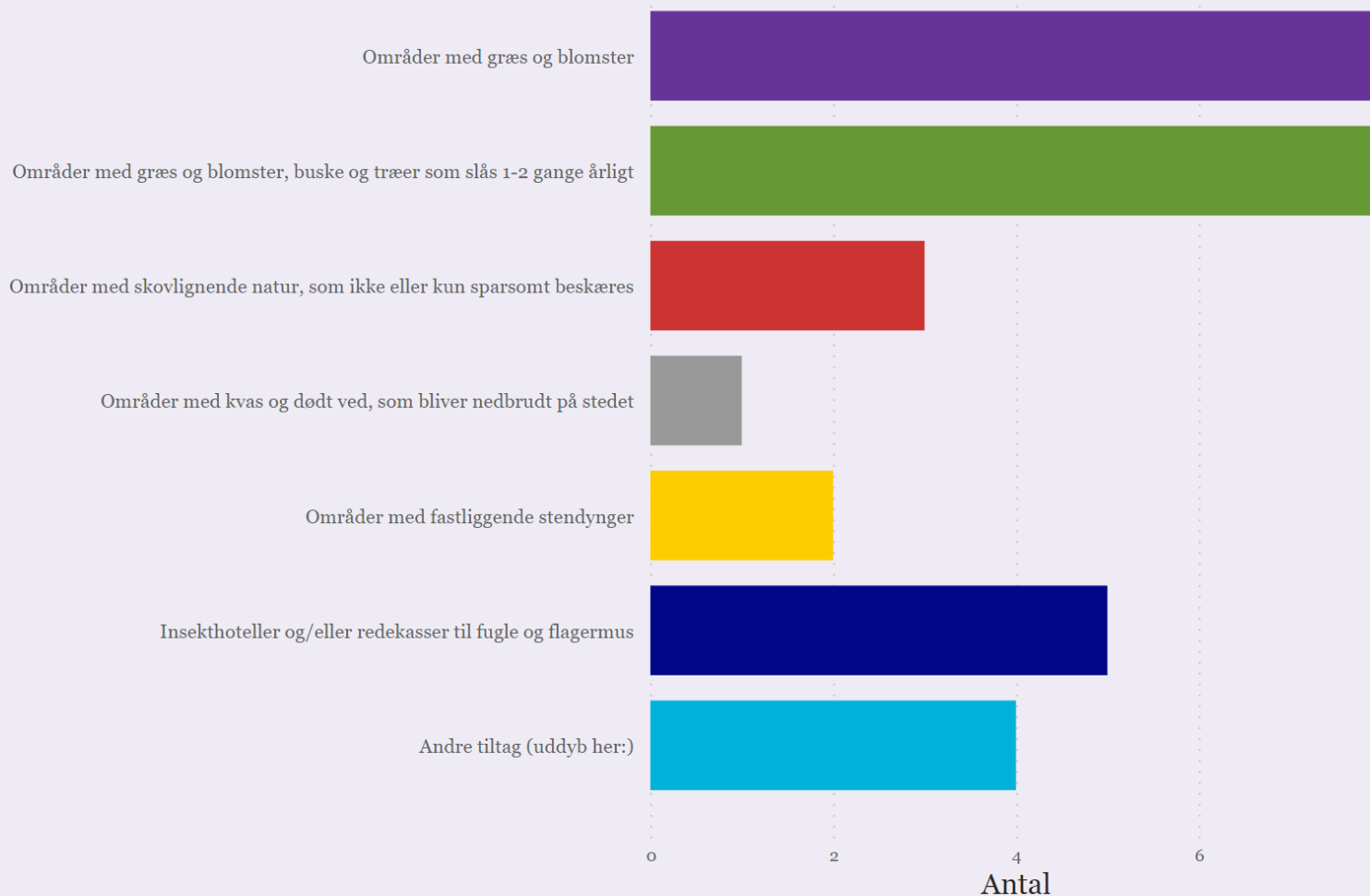
Statistik

Markinfo

Hvilke af følgende beskrivelser passer bedst på områderne med ekstensiv drift og / eller lavt plejeniveau? Vælg alle de svarmuligheder, der passer.

Svar ● Områder med græs og blomster ● Områder med græs og buske ● Områder med skovlignende natur ● Områder med kvas og dødt ved ● Områder med fastliggende stendynger ● Insekthoteller og/eller redekasser til fugle og flagermus ● Andre tiltag (udvalgt her)

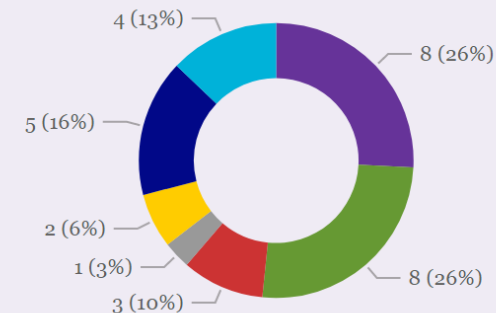
Svar

Spørgsmål

Hvilke af følgende beskrivelser passer bedst på områderne med ekstensiv drift og / eller lavt plejeniveau? Vælg alle de svarmuligheder, der passer.

Fordeling

Svar

Antal

☐ Områder med græs og blomster	8
☐ Mariehøj	3
☐ Mårslet	1
☐ Søften-Foldby Kirkekasse	1
☐ Venge-Mesing	1
☐ Vorup kirkekasse	1
☐ Områder med græs og blomster, buske og træer som slås 1-2 gange årligt	8
☐ Bryrup-Vinding-Vrads	3
☐ Mårslet	1
☐ Søften-Foldby Kirkekasse	1
☐ Vorup kirkekasse	2
☐ Områder med skovlignende natur, som ikke eller kun sparsomt beskæres	3
☐ Mårslet	1
☐ Vorup kirkekasse	1
☐ Områder med kvas og dødt ved, som bliver nedbrudt på stedet	1
Total	31